

Вызваленне беларускіх земляў, далейшыя задачы барацьбы беларускага народа супроць нямецкіх захопнікаў і бліжэйшыя задачы аднаўлення народнай гаспадаркі Беларускай ССР

Даклад Старшыні Совета Народных Камісараў Беларускай ССР тав. П. К. ПАНАМАРЭНКА на VI сесіі Вярхоўнага Совета БССР 21 сакавіка 1944 года ў гор. Гомелі *)

Таварышы дэпутаты!

VI-я сесія Вярхоўнага Совета Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі сабралася ў момант гістарычных перамог савецкіх войскаў над нямецка-фашыстскімі захопнікамі.

Доблесная Рабоча-Сялянская Чырвоная Армія ў пайвялікіх за ўсю гісторыю войнаў бітвах пазбегла небывалых паражэнняў гітлераўскім войскам і ўжо каля паўтары гадзі вядзе набыццёвае наступленне.

Чырвоная Армія прайшла з баямі па захад месцамі да 2 тысяч кілометраў. Амаль поўнасьцю вызвалена ад нямецкіх захопнікаў Савецкая Украіна. Пачалося вызваленне Савецкай Малдавіі і Прыбалтыйскіх савецкіх рэспублік.

Ідзе масавае выгнанне гітлераўцаў за межы Беларусі. Наступаюць радасныя дні вызвалення ўсёй Савецкай Беларусі і вызвалення нашага народа з-пад пяру нямецкіх катаў і разбойнікаў. Ужо амаль поўнасьцю вызвалены ад нямецкіх захопнікаў Валаская і Гомельская абласці, вызвалена многа раёнаў Магілёўскай і Віцебскай абласцей.

Блізка дзень, калі ўсё наша савецкая зямля будзе поўнасьцю ачышчана ад гітлераўскай погані.

Савецкае насельніцтва вызвалена ад нямецкіх захопнікаў абласцей з невыказнай радасцю сустракае сваю вызваліцельніцу Чырвоную Армію. Іх сэрцы поўны глыбокай удзячнасці і любові да таварыша Сталіна—арганізатара і кіраўніка перамог над нямецкімі прыгнатарнікамі. (Бурныя апладысменты. Усе ўстаюць).

У тыпаванай набыццёвай барацьбе народаў Савецкага Саюза супроць нямецка-фашыстскай Германіі і яе прыхвасцяў беларускі народ заняў пачэснае, дастойнае месца. Беларускі народ, ахоплены перымірнай смяротнай панавісцю да крывавага ізверга—нямецкіх захопнікаў, па першаму закліку большэвіцкай партыі, нашага праўдывага таварыша Сталіна, разам з усім савецкім народам узяўся на абарону Савецкага Саюза, свабоды, чэсці, жыцця ўсёх народаў нашай Радзімы.

Сотні тысяч сыноў Беларускага народа на ўсіх франтах Вялікай Айчыннай вайны плячо ў плячо з рускім і другімі народамі савецкай краіны адстаяваюць сваю любімую Радзіму.

У гістарычных бітвах пад Масквою, Сталінаградом, Белградом, Орлом, Курскам, Гомелем, пад Ленінградом, Кіевам, на Украіне, у Беларусі—усюды герояўныя сыны Беларускага народа з бяспрыкладнай мужнасцю змагаліся і змагаюцца з закліканымі ворагамі—нямецкімі захопнікамі.

На часова акупіраванай тэры-

торы Беларусі ў тыле гітлераўскіх падчыска з небывалым размахам і сілай разгарнуўся ўсенародны партызанскі рух. Беларускай партызанам і партызанскі

абрушваюць на ворага цяжкія ўдары і громяць тылы яго войска. Вялікая любоў і пашана Беларускага народа да свайго вялікага сабрата—рускага народа. Вя-

лікая адданасць і згуртаванасць Беларускага народа вакол большэвіцкай партыі і найвялікшага праўдывага і друга Беларускага народа таварыша Сталіна. (Бурныя апладысменты).

Над сцягам Леніна, над кіраўніцтвам таварыша Сталіна мы капчаткова разгромім нямецкіх ізвергаў і выганім іх за межы нашай Радзімы. (Бурныя, працяглыя апладысменты).

I. Росквіт БССР за годы савецкай улады і з'яднанне беларускага народа ў адзінай дзяржаве

У выпіку Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі, воляю нашай партыі, на ініцыятыве і ў выпіку велізарнай палітычнай і арганізатарскай дзейнасці таварыша Сталіна была ўтворана Беларуска-Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка.

Упершыню за ўсю шматгадовую гісторыю нацыянальнага і акапічнага прыгнёту, пакут і гора беларускі народ набыў сваю дзяржаву.

Пры савецкай уладзе Беларусь уступіла на шлях небывалага ў гісторыі росквіту краіны, развіцця яе вытворчых сіл, росту прамысловасці і сельскай гаспадаркі, росквіту матэрыяльнага добрабыту і нацыянальнай культуры.

Беларускі народ, аб выключнай беднасці якога да рэвалюцыі хадзілі легенды, народ, які ішоў тысячамі з Беларусі ў пошуках лепшай долі,—стаў на шлях росквіту, добрабыту, будаўніцтва шчаслівага, забеспечанага жыцця.

Беларусь, якая мела да рэвалюцыі толькі дробную саматужную прамысловасць, у выпіку ажыццяўлення генеральнай лініі партыі, стала на шлях бурнага развіцця прамысловасці.

За годы сталініцкіх няцігодак у Беларусі набудавана звыш 1700 новых прадпрыемстваў. Былі створаны новыя галіны прамысловасці. У рэспубліцы пачалі вырабляцца матары і турбіны, сельскагаспадарчыя машыны і станкі, веласіпеды, радыёпрыёмнікі, складаныя машыны і самыя разнастайныя прамысловыя вырабы. Узніклі буйнейшыя прадпрыемствы лёгкай прамысловасці— швейная, абутковая, тэкстыльная. Былі набудаваны буйнейшыя электрычныя станцыі.

Асабліва бурна пачала развіцца прамысловасць пасля з'яднання Беларусі ў адзінай дзяржаве. Усё значэнне грандыёзнага размаху будаўніцтва прамысловасці і сельскай гаспадаркі відаць з таго, што на 1941 год накітаўкадана ў прамысло-

васць і сельскую гаспадарку Беларусі былі роўны капіталаўкладанням двух паярэдніх няцігодак. У Беларусі будаваліся і былі напярэдадні пуску буйнейшыя заводы машынабудаўнічай прамысловасці. Быў пабудаваны Днепра-Бугскі водны шлях—велізарная народная будоўля, выкананая за рэкордна кароткі тэрмін, дзякуючы невычарпальнай творчай актыўнасці народа. Будаваліся заводы па хімічнай перапрацоўцы торфу, торфабрыкетныя заводы, будаваліся першы завод па вытворчасці бензіну з торфу. Рыхтаваўся да будаўніцтва завод па атрыманні этилавага спірту з торфу.

Вялася велізарная работа па рэкаструкцыі сталіцы Беларусі—Мінска і гарадоў—Магілёва, Гомеля, Беластанка, Віцебска і другіх. Узніклі сотні велізарных шматкватэрных будынкаў, клубаў, вакзалаў. Было прыступлена да будаўніцтва Васілевіцкай, Беластанскай, Баранавіцкай і Магілёўскай электрастанцый, увод якіх у строй азначаў падваенне энергетычнага балансу рэспублікі.

Беларусь з Украіны выключна сельскай гаспадаркі ператваралася ў перадавую, індустрыяльную рэспубліку.

Па аснове індустрыялізацыі краіны была праведзена перабудова сельскай гаспадаркі. Сялянства Беларусі, згуртаванае вакол партыі большэвікоў, ратуюча стала на шлях калектывнага вядзення гаспадаркі, на шлях стварэння новых грамадскіх адносін у вёсцы.

Калгасы прынеслі Беларусі небывалы росквіт сельскай гаспадаркі, матэрыяльным і маральным рост вёскі. Калгасы вывелі са стапавішча вечнай нястачы мільёны масы Беларускага сялянства. Каля 10 тысяч калгасаў, якія аб'ядналі 720 тысяч сялянскіх двароў, атрымалі ад савецкай дзяржавы да 8 мільянаў гектараў зямлі ў вечнае карыстанне.

Беларуская калгасная вёска атрымала многія тысячы трактараў і сельскагаспадарчых машын. У рэспубліцы было створана 347 машына-трактарных станцый, якія далі палёжку ў працы сялянства, забеспечылі культурную апрацоўку зямлі і ўзніклі добрабыт калгаснікаў.

У калгасах пленына расла засеўная плошча, з года ў год расла ўраджайнасць палёў. У некалькі разоў павялічылася колькасць буйнай рагатай жывёлы і свіней супроць дарэвалюцыйнай. Не было ў рэспубліцы калгаснага сялянскага двара, які-б не меў каровы, свіней, ітшкі.

У галіне сельскай гаспадаркі былі праведзены такія мерапрыемствы, як паўсаммеснае ўважэнне правільных сенаваротаў, ссяленне хутароў.

У 1940 годзе, па ініцыятыве таварыша Сталіна, была прыня-

та праграма грандыёзных работ па асушэнню спрадвечных балот Беларусі. Беларускае балоты, якія з'яўляліся ў мінулым крыніцай жабрацтва, хвароб і бездарожжа, навіны былі ператварыліся ў квітнеючыя палі і сенажаці—крыніцу багацця калгасаў і калгаснікаў.

За адзін год работы па выкананню гэтай праграмы было асушана больш 100 тысяч гектараў балот. З велізарным энтузіязмам увесь беларускі народ удзельнічаў у гэтай рабоце. Калгасы, якія асушэлі ўчасткі балотнай зямлі за два—тры гады раней, ужо атрымлівалі велізарныя ўраджаі. Першыя калгасы-мільянеры ў Беларусі з'явіліся пасля таго, як яны асушэлі вялікія масны балотныя землі, на якіх сталі атрымліваць выдатныя не толькі для Беларусі, але і для ўсяго Савецкага Саюза ўраджаі.

Выкананне праграмы па асушэнню балот і ператварэнне іх у высокаўраджайныя палі зусім амянула эканамічнае аблічча рэспублікі.

Разам з бурным росквітам народнай гаспадаркі рэспублікі, узяўмаю матэрыяльнага добрабыту Беларускага народа, гіганцкі выраслі культура, навука, літаратура і мастацтва.

Будучы адстаавай усёрайнай царскай Расіі, Беларусь не мела права на сваю мову, на сваю культуру. Гэта была краіна амаль панамоўнай немовальнасці, яна не мела не толькі ні адной вышэйшай навучальнай установы, ні аднаго інстытута, але і ні адной школы на беларускай мове.

За годы савецкай улады з народа вырасталі свае вучоныя, пісьменнікі, педагогі, артысты, мастакі, кампазітары. Вырас велізарны атрад новай інтэлігенцыі, узятай з народных цібоў.

За годы рэвалюцыі расквітнелі ўсе віды мастацтва таленавітага народа. У Савецкай Беларусі было 26 вышэйшых навучальных устаноў, Беларускае Акадэмію Навук, навукова-даследчы інстытуты, дзесяткі тысяч сярэдніх і пачатковых школ, музеі, дзесяткі тэатраў.

З Беларускага народа выкаваліся нацыянальныя кадры, дзяржаўныя дзеячы, савецкія і партыйныя работнікі, выдатныя дзеячы навукі і культуры, вялікія арганізатары народнай гаспадаркі. Яны самааддана працуюць на дабро народа ва ўсіх звеллах дзяржаўных, партыйных, гаспадарчых органаў і культурных устаноў рэспублікі і многія з іх у органах і ўстановах Саюза ССР, у арміі і флоте.

* * *

У верасні 1939 года адбылася гістарычная падзея ў жыцці Беларускага народа—з'яднанне беларускіх земляў і народа ў адзінай дзяржаве.

Працяг даклада тав. П. К. Панамарэнка

Пашкаўскі лес, які знаходзіцца пад самым Магілёвам. Там з 1 па 28 кастрычніка 1943 года каманда была занята раскопкай трупаў расстраляных і па-зверску закатаваных і іх спальваннем.

З былога супроцьтанкавага рова каля ваеннага гарадка Пашкава, прыблізна ў 200 м ад шасе, было адкапана, а потым спалена ў трох земляных печах-іраах да 14 тысяч трупнаў. У другіх месцах лесу спалена да 6 тысяч трупнаў.

Перад спальваннем падлога земляной печы-ірава ўсцілава радкам прасмоленых бярвеннаў, на якія ўкладваўся рад трупнаў, яны пакрываліся дрывамі і абліваліся смалой. Гэты ярус, даўжынёю 8—10 м і вышынёю 3—4 м, гарэў па 2—3 сутак, пасля чаго не знішчаная агнём косці пераціраліся ўручную жалезнымі трамбоўкамі і засыпаліся зямлёю.

Уся работа праводзілася пад вялікім сакрэтам. Асобы, якія выпадкова бачылі гэта відовішча, галоўным чынам сяляне, якія тут працяжвалі, расстрэльваліся і спальваліся тут-жа разам з коньмі.

Па сканачэнні спальвання трупаў каманда была разбіта на дзве роўныя па колькасці групы, з якіх адна была вывезена некуды на аўтамашинах пад выглядан працяжваць работу ў другім месцы. Тым, хто застаўся, немцы загадалі залезці на штабелі драў, легчы ўрад, звесіўшы галовы. Даўшы па людзях двойную чаргу з аўтаматаў, немцы падпалілі штабель у некалькіх

месцах. Услед за гэтым былі расстраляны папярэдне пакладзеныя ўрад на зямлю паліцэйскія, якія рабілі ўборку навокал штабеляў, а целы іх былі кінуты ў штабель другой групай паліцэйскіх. У ліку расстраляных быў былы начальнік карпага паліцэйскага атрада мястэчка Княжыцы, Магілёўскага раёна, Дзегцяроў.

Я аказаўся параненым і не страціў прытомнасці. Калі немцы наехалі, я выбраўся з ахопенага полымем штабеля і ўцік.

Гэтыя паказанні Пілунова папярэджаюцца і іншымі крыніцамі і сведкамі.

Так спрабуюць замесці следы сваіх жадлівых злачынстваў крывавага нямецкага сабакі, і, разам з тым, адчуваючы свой прадсяротны час, працягваюць учыняць злачынствы супроць беларускага народа.

Няма магчымасці пералічыць усе крывавага злачынствы гітлераўцаў.

У стагоддзі ўвойдзе першымірымая народная нянавісць супроць нямецкіх ізвергаў. Советскі народ нічога не забудзе, нічога не даруе нямецка-фашысцкім зладзеям.

Час канчатковай расплаты за ўсе злачынствы, зробленыя немцамі на савецкай зямлі, набліжаецца. Ён немінучы, і ад справядлівай расплаты крывавага нямецкага ізверга не схаваюцца нідзе, ні на якім кутку зямлі. (Бурныя апладысментаў).

польных цэнтраў кіраўніцтва партызанскім рухам.

Мы маем таксама справаздачныя даныя германскіх штабаў аб велізарных страхах захопнікаў, якія нацвярджаюць прыведзены вышэй лічбы страт нямецкіх войск у Беларусі з партызанамі.

У верасні 1943 г. адным з партызанскіх атрадаў быў захоплены афіцэр нямецкага генштаба Вольфганг Філдэр — пачальнік аддзела па барацьбе з партызанамі цэнтральнай армейскай групы. Пры ім быў захоплены загад камандіра корпуса войск аховы № 1721 ад 31 жніўня 1943 г., у якім гаворыцца пра абстаноўку і мерапрыемствы супроць партызан, а таксама даецца справаздача аб дзеяннях партызан, страхах і трафеях за жнівень 1943 г.

Згодна прыкладзенай карты, корпус войск аховы цэнтральнай армейскай групы займаў тэрыторыю, якая роўна 1/4 частцы Беларусі. У прыкладзенай да загада справаздачы аб сутычках з партызанамі ўказваецца, што за жнівень 1943 г. на тэрыторыі, занятай корпусам, адбылося:

агнявых баёў з партызанамі — 663, нападаў партызан на гарнізоны — 898, нападаў партызан на войскі — 513, усяго — 2.074 баі з партызанамі. Знішчана партызанамі бургмістраў — 23, зроблена выбухаў на чыгунках — 14.590, выбухаў на шасейных дарогах — 194, узарвана мастоў — 125, пашкоджана ліній сувязі — 105. Такое сведчанне ворага аб размаху і актыўнасці партызанскага руху ў Беларусі. Такія падлічаныя ворагам лічбы страт ад удараў беларускіх партызан.

Адну з важнейшых адзінак партызанскага руху Вялікай Айчыннай вайны ўяўляе тое, што партызанскі рух, які мае адзінае ваеннае кіраўніцтва і валодае сучаснымі сродкамі сувязі, мае магчымасць праводзіць сканцэнтраваны адначасовы ўдары на найбольш адчувальных аб'ектах праціўніка.

Найбольш значнай у гэтым сэнсе вялікай аперацыяй, праведзенай па адзінаму плану на ўсёй акупіраванай тэрыторыі Беларусі, была так званая райкавая вайна. У мэтах аказання садзеішчання наступаючам войскам Чырвонай Арміі была распрацавана аперацыя на адначасоваму масавому знішчэнню рэек на чыгунках праціўніка і дэзарганізацыі руху. Распрацаваная ў ліпені месяца 1943 г. аперацыя была даведзена да партызанскіх атрадаў і злучэнняў, і ў першых лічбах жніўня партызанскія атрады, авалодаўшы перагонамі чыгункаў, збіўшы ахову па ўсіх шляхах, узарвалі за дзве ночы 36 тысяч рэек. За першыя 12 дзён аперацыі было ўзарвана 94.477 рэек. Працягваючы гэту аперацыю, за жнівень месяц было ўзарвана 120.800 рэек, а ўсяго з жніўня да канца 1943 г. было ўзарвана 219.000 рэек.

Першы ўдар быў такі шырокі, паўсямясны і апаламляючы, што вывёў са строю многія чыгуначныя лініі. На некаторых лініях захопнікам прышлося перайсці з двухпутнага на аднапутны рух.

Але пракладзеныя рэйкі зноў узрываўліся партызанамі.

Па даных адпаведных ваенных інстанцый, у жніўні і верасні месяцах 1943 г. дзякуючы гэтай аперацыі партызаны сарвалі рух на чыгунках акупіраванай тэрыторыі больш чым на 40 процантаў.

Гэтай аперацыяй беларускія партызаны аказалі неаданімую дапамогу Чырвонай Арміі ў яе летнім, асепнім і зімовым наступленні.

Камандзір корпуса войск аховы цэнтральнай армейскай групы ў дакуменце 1721-41 ад 31 жніўня 1943 г. на гэтым поваду пісаў у стаўку германскага вярхоўнага галоўнакамандавання наступнае:

«Партызанамі ўпершыню праведзена аперацыя небывалых размераў па зрыву нямецкага падвозу шляхам плапамернага і раптоўнага парушэння чыгуначных зносін. 6.784 выбухі за першыя дзве ночы жніўня на ўчастку корпуса. Лік удавых узрываў рэек да сярэдзіны жніўня ўзрос да 15 тыс., а да канца месяца дасягнуў 20.101 у параўнанні з 470 выбухамі ў чэрвені і 771 выбухам у ліпені. Такім чынам, лік выбухаў за адзін месяц роўны ў некалькі разоў узростаму ліку выбухаў за год. Толькі за адзін месяц лік выбухаў павялічыўся ў 30 разоў». У часе разгрому аднаго з варожых эшалонаў сярод захопленых партызанамі нямецкіх дакументаў

Цяжкія крушэнні паяздоў	16.IX	19.IX	2.XI
Напады на паляды	95	40	22
Загараджэнне шляху	38	18	11
Узрывы райкавых шляхоў	171	44	96
	1103	1100	314

З прычыны гэтых дзеянняў партызан 19 верасня быў сінхронны рух на 16 чыгуначных лініях у агульнай складанасці на 217 гадзін ці ў сярэднім больш чым на 13,5 гадзіны на кожнай лініі. 2 лістапада быў сінхронны рух на 10 чыгуначных лініях на 180 гадзін, г. зн. у сярэднім на 18 гадзін кожная лінія.

Такія вымушаныя прызнаныя ворага аб сіле ўсенароднага партызанскага руху ў Беларусі.

Не цяжка бачыць, якую велізарную дапамогу аказваюць чабеданоснай Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі адважныя партызаны і партызанкі, якія з часцю выконваюць указанні Вярхоўнага Галоўнакамандуючага таварыша Сталіна

На гераічную барацьбу адважных партызан і партызанак заўсёды натхнялі адданасць і любоў да сваёй Радзімы, да большэвіцкай партыі і таварыша Сталіна.

Таварыш Сталін і савецкі ўрад аказвалі і аказваюць велізарную падтрымку беларускаму народу, жортызанам і партызанкам.

Вобраз вялікага Сталіна натхняе беларускіх партызан і партызанак, беларускі народ у самаадданай барацьбе з нямецкімі захопнікамі. (Бурныя апладысментаў).

Большэвіцкія арганізацыі Беларусі з'яўляюцца душой—арганізатарамі і кіраўнікамі партызанскага руху.

аказалася падшыўка штодзённых справаздач упраўлення чыгункаў акупіраванай тэрыторыі аб дзеяннях партызан. Гэтыя справаздачы з'яўляюцца самым яркім сведчаннем размаху партызанскай вайны ў Беларусі і баявой актыўнасці беларускіх партызан.

Прывядзем справаздачы за 16, 19 верасня і 2 лістапада. Агульную характарыстыку становішча на чыгунках справаздача за 16 верасня выкладае наступным чынам:

«Становішча вельмі напружанае. Дзейнасць партызан, якая няспынна павялічваецца, ва ўсіх раёнах дасягнула к часу, указанаму ў дапысе, пагражаючых памераў. Захаваць рух з неаключэннем больш немагчыма. Ліні падваржаюцца неспынныму нападу. Вакалы перапоўнены з-за немагчымасці выкарыстаць лініі. Паязды затрымліваюцца на чыгуначных лініях. Лік нягартных паравозаў усё павялічваецца. Калі не праводзіць усеахопліваючых мерапрыемстваў, якія-б прынеслі вынікі, напярціць крушэнне ўвесь ход справы на шэрагу Мінск — Жлобін — Гомель, Брэст — Лунінец — Гомель, Жлобін — Магілёў і Орпа — Крычаў — Унеча».

Далей следзе апісанне здарэнняў з указаннем часу, месца, характару здарэнняў і нанесеных страт. Справаздача за кожны дзень утрымлівае звыш 20 старонак. Справаздачы за ўказаныя дні даюць такі малюнак здарэнняў:

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў будынку бібліятэкі

III. Усенародны партызанскі рух у Беларусі

Ахоплены непрымірнай смяротнай нянавісцю да дупшыцеляў свабоды, разбуральнікаў беларускай дзяржавы, крывавага катаў—нямецкіх захопнікаў, беларускі народ па закліку таварыша Сталіна ўзняўся магутнай сілай на абарону савецкай Радзімы, свабоды, чэсці, жыцця.

Беларускі народ паўмясна разгарнуў бязлітасную партызанскую вайну з нямецкімі захопнікамі і вядзе яе з першых дзён Айчыннай вайны з усё нарастаючай сілай. Партызанская вайна ахапіла велізарны масы насельніцтва, вырасла ў грозную сілу і ператварылася ў адну з важнейшых умоў непазбежнага разгрому ворага.

Вайна ідзе супроць усіх ваенных, эканамічных, палітычных, гаспадарчых і ідэалагічных мерапрыемстваў акупантаў. Барацьба ідзе ўсюды: у гарадах, у вёсках, на чыгуначных камунікацыях, на прадпрыемствах.

Партызанскі рух у Беларусі прыняў паўсямясна ўсенародны характар. Няма такога кутка, раёна ці горада, дзе-б не адбывалася жорсткая партызанская вайна супроць захопнікаў.

З 184,7 тысячы квадратных кілометраў акупіраванай захопнікамі тэрыторыі 108 тысяч квадратных кілометраў, ці каля 60 процантаў, уключаючы тысячы населеных пунктаў, утрымліваюцца і кантрадзіруюцца партызанамі.

За два з паловай гады беларускія партызаны знішчалі 368.371 сабат і афіцэраў — захопнікаў, больш 80 тысяч паранена, 1.742 сабат і афіцэраў узялі ў ланон. Знішчана 8.269 варожых эшалонаў, якія ішлі на фронт з жывой сілай, тапчыхай і спаражэннем для гітлераўскіх армій, а таксама тых, якія вывозілі на рабаванне на акупіраванай тэрыторыі добро. Пры гэтым знішчана 5.912 паравозаў, 54.573 вагоны.

Беларускія партызаны за гэты час рабілі некалькі дзесяткаў тысяч нападаў на вайсковыя штабы, гарнізоны, склады, вузлы і станцыі ворага, пры гэтым знішчана 284 самалёты, 1.033 танкі, 14.500 аўтамашинаў і велізарная колькасць іншай ваеннай маёмасці. (Апладысментаў).

Партызанамі захоплены трафеі: сотні аўтамашинаў, матацыклаў, гармат, мінамётаў, 1.622 кулямёты, 27.830 вінтоўкаў і аўтаматаў і вялікая колькасць рознай маёмасці.

Дзесяткі тысяч савецкіх ваеннапалонных вызвалены партызанамі з лагераў. Сотні тысяч мірных грамадзян выраставаны партызанамі ад знішчэння і ўгону па катаржнічы работы ў Германію.

Гэтыя лічбы баявых дасягненняў партызанскіх атрадаў Беларусі складзены на падставе даных Беларускага штаба партызанскага руху па дапысе і справаздачах камандавання партызанскіх атрадаў, брыгад і абласных пад-